

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователно-научна степен „доктор“ по: област на висшето образование 3.0. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8. „Икономика“ научна специалност – „Организация и управление на производството“ (селско стопанство и подотрасли)

Автор на дисертационния труд: Татяна Иван Пилян – докторант на самостоятелна подготовка към Катедра „Мениджмънт и маркетинг“.

Тема на дисертационния труд: „Възможности и заплахи за устойчивото развитие на земеделието в Сърбия“.

Изготвил становището: проф. д.и.к.н. Асен Иванов Конарев, 3.0. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8. „Икономика“, определен за член на научното жури със заповед № РД-16-1342 от 02.12.2021 г. на Ректора на АУ, Пловдив.

1. Актуалност на проблема.

Устойчивото развитие на земеделието в отделните страни е проблем с нарастваща актуалност и значимост. Глобалните екологични проблеми продължават да се задълбочават. Това изисква непрекъснато обогатяване и усъвършенстване на методите и инструментите на екологичния мениджмънт в планирането на устойчивото развитието. Земята е решаващ фактор и условие за живот, което налага непрекъснато разкриване и ограничаване формите, източниците и последиците от нейното замърсяване и разкриване на възможности за опазването ѝ.

Считам, че актуалността и значимостта на темата са аргументирани в дисертационния труд сравнително добре. Убедително е представена ролята и приложението на модерните технологии в областта на устойчивото земеделие. В този контекст аргументирано се доказва актуалността и необходимостта от разкриването на възможностите и заплахите за устойчивото развитие на земеделието в конкретната държава Сърбия.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта на дисертацията е дефинирана като описание и класификация на екологията и устойчивото развитие, и прилагането на съвременни технологии в селското стопанство на Република Сърбия. Допълнително, като социална цел е посочено развитието на съзнанието за значението на екологията и устойчивото развитие и прилагането на модерни технологии в селското стопанство.

Считам, че целта можеше да се дефинира по-добре. Това би позволило да се формулират конкретни и прагматични задачи, които да се подредят и изпълнят в добра логическа последователност.

Представените изследователски хипотези са четири, като са структурирани по следния начин:

- основни хипотези – 1 брой;
- специализирани хипотези – 3 броя.

Приемам изследователските хипотези като добре формулирани и считам, че те органично произтичат от целта на цялото изследване.

Вероятно с цел известно застраховане в методологията и методиката са посочени голям брой методи и техники на изследване, някои от които не намирам в дисертационния труд. Въпреки това искам да подчертая, че оценявам положително приложението методически инструментариум като достатъчно богат и прецизен, за убедително и задълбочено научно изследване.

3. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Оценявам дисертационния труд като много добре онагледен. Резултатите от изследването, аргументациите и сравненията са представени в 33 фигури, 29 графики и 38 таблици. В известен смисъл се е получило предозиране с представянето на фигури и таблици на други автори.

Получените резултати са представени в правилно структуриран дисертационен труд. Целесъобразно би било в края на всяка глава по-важните резултати да бяха оформени в основни изводи.

В структурно отношение авторефератът не повтаря структурата на дисертационния труд, а акцентира върху емпиричните изследвания. По принцип като рецензент винаги съм оценявал високо трудове, които съдържат собствени приложни изследвания на авторите. Тази висока оценка давам и на настоящия труд. В интерес на обективността искам да отбележа, че в автореферата акцентът е предозиран и балансът е нарушен, което създава впечатление за подценяване на съдържанието на теорията, методологията и методиката, представени в първите две глави на дисертационния труд. Независимо от това считам, че авторефератът отразява в необходимата степен основните резултати на дисертационния труд.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Както отбелязах, оценявам дисертационния труд като добре оформлен в структурно отношение. Авторът правилно е разкрил и представил глобалните екологични проблеми. Добре са дефинирани методите и инструментите на екомениджмънта в планирането на устойчивото развитие. Аргументирано преобладаващата част от първа глава е посветена на земята, като условие за живот, като е акцентирано върху замърсяването на земята.

Втората глава е посветена на приложението на модерните технологии в областта на устойчивото земеделие. Добре е представена новата концепция за селскостопанското производство, наречена „прецизно земеделие“. Задълбочено са изследвани следните релации:

- прецизно земеделие и напояване;
- прецизно земеделие и растителна защита;
- прецизно земеделие и съществуващи машини и оборудване;
- информационните технологии и прецизното земеделие;

- приложението на GPS в прецизното земеделие.

Както посочих, по принцип оценявам високо проведените емпирични изследвания, затова намирам за напълно обоснован факта, че за тяхното отразяване в дисертацията е отделено 40% от нейното съдържание. Дисертантката провежда анкета, в която последователно и добре логически обосновано проучва отношението на респондентите към следните важни въпроси:

- какъв избор е прилагането на модерните технологии за устойчиво селскостопанско развитие;
- какви резултати се очакват от прилагането на тези технологии;
- каква селскостопанска продукция се очаква;
- може ли успешно да се реализира прилагането на тези технологии;
- до каква степен е развито в Сърбия приложението на тези технологии;
- инвестиции и сигурност на устойчивото развитие;
- необходимост от приложението на модерни технологии;
- наличие на финансови ресурси на фермерите за инвестиране в модерни технологии.

Оценявам регресивния анализ като правилно осъществен и резултатите от него коректно представени.

Литературните източници са сравнително ограничени на брой, но внимателния анализ показва, че преобладаващата част от тях са специализирани и третират конкретните проблеми на дисертационния труд. Разпределението им е, както следва:

- 50 книги и монографии;
- 19 интернет източника;
- 8 нормативни документа на Република Сърбия.

5. Приноси на дисертационния труд.

В автореферата и дисертацията не е представена справка за приносите на дисертационния труд, поради което не мога да взема отношение към тях.

Въпреки този пропуск считам, че с разработката на дисертацията са постигнати определени приноси, като бих ги разграничил така:

1. Научни приноси:

1.1 Изградена е научно-обоснована методология за изследване на влиянието на модерните технологии върху устойчивото развитие на селскостопанското производство.

1.2 Формирана е методическа база, съставена от значителен брой методи и инструменти на екомениджмънта за планиране и управление на устойчивото развитие на селското стопанство.

2. Научно-приложни приноси:

2.1 Успешно е адаптирана методиката за застраховане на селскостопанските животни за изследване на влиянието на модерните технологии върху устойчивото развитие на земеделието на Република Сърбия.

2.2 Проведено е емпирично изследване, на чиято основа е извършена оценка на отношението към приложимостта на модерните

технологии за устойчиво развитие на селското стопанство в Република Сърбия.

6. Критични бележки и въпроси.

Нямам съществени критични бележки, а по-точно следните препоръки:

- 6.1 Целесъобразно би било да се направи стратегически SWOT анализ, на чиято база да се разкрият възможностите и заплахите за устойчиво развитие на земеделието в Република Сърбия.
- 6.2 Добре би било да се дефинират и евентуално разграничават видовете технологии, някои от които се използват като синоними.
- 6.3 Допусната е монотонност в представеното на емпиричните изследвания в трета глава.
- 6.4 Не е езиково прецизирано съдържанието на фигуранте и таблиците, представена в различните варианти на автореферата и дисертацията.

7. Публикувани статии и цитирания.

Представен е списък с голям брой публикации (18), като всички са колективни трудове. От тях Татяна Пилян е водещ автор на 13 публикации. Считам, че публикациите са в сравнително авторитетни издания.

Не е представена справка за цитирания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от кандидата, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оцена **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на **ТАТЯНА ИВАН ПИЛЯН** научната и образователна степен „**доктор**“ по научната специалност „**Организация и управление на производството**“ (селско стопанство и подотрасли).

18.01.2022 г.
гр. Пловдив

Изготвил становището:
(проф. д.и.к.н. А. Конарев)